

МІЖРЕГІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ

МАУП

НАУКОВІ ПРАЦІ МАУП

Засновано у 2001 р.

Випуск 51 (4–2016)

Київ
ДП «Видавничий дім «Персонал»
2016

Редакційна колегія

Курко М. Н., д-р юрид. наук, проф. — головний редактор
Головатий М. Ф., д-р політ. наук, проф. — заступник головного редактора
Ігнатченко А. А., канд. техн. наук — відповідальний редактор

Політичні науки

Антонюк О. В., д-р політ. наук, проф., Бабкіна О. В., д-р політ. наук, проф., Бідзюра І. П., д-р політ. наук, Варзар І. М., д-р політ. наук, проф., Воронін В. М., д-р іст. наук, Головатий М. Ф., д-р політ. наук, проф., Мелков Ю. О., д-р філос. наук, доц., Отрешко Н. Б., д-р соціол. наук, доц., Перегуда Є. В., д-р політ. наук, проф. Піляєв І. С., д-р політ. наук, Попов В. Ж., д-р іст. наук, проф.

Юридичні науки

Ануфрієв М. І., д-р юрид. наук, доц., Бандурка О. О., д-р юрид. наук, проф., Бородін І. Л., д-р юрид. наук, проф., Джунь В. В., д-р юрид. наук, проф., Заросило В. О., д-р юрид. наук, проф., Ковальчук А. Ю., канд. юрид. наук, доц., Корнієнко М. І., канд. юрид. наук, проф., Курко М. Н., д-р юрид. наук, проф., Лисенко С. О., канд. юрид. наук, доц., Литвиненко В. І., д-р юрид. наук, доц., Матвеев П. С., д-р юрид. наук, доц., Муравйов К. В., канд. юрид. наук,

доц., Подоляка А. М., д-р юрид. наук, проф., Христинченко Н. П., д-р юрид. наук, доц., Юлдашев О. Х., д-р юрид. наук, проф.

Економічні науки

Баєва О. В., д-р біол. наук, проф., Бойченко Е. Б., д-р екон. наук, доц., Дмитренко Г. А., д-р екон. наук, проф., Захожай В. Б., д-р екон. наук, проф., Куроченко О. В., д-р екон. наук, проф., Пила В. І., д-р екон. наук, проф., Радзівеський О. І., д-р екон. наук, ст. наук. співроб., Романова Л. В., д-р екон. наук, проф., Сафонова В. Є., д-р екон. наук, доц., Федоренко В. Г., д-р екон. наук, проф., Швець В. Я., д-р екон. наук, проф., Шостак Л. Б., д-р екон. наук, проф.

Педагогічні та психологічні науки

Анісімов М. В., д-р пед. наук, проф., Грись А. М., д-р психол. наук, проф., Гуменникова Т. Р., д-р пед. наук, доц., Добрянський І. А., д-р пед. наук, проф., Коляденко Н. В., д-р мед. наук, доц., Кучерявий О. Г., д-р пед. наук, проф., Лігоцький А. О., д-р пед. наук, проф., Рижиков В. С., д-р пед. наук, доц., Синьов В. М., д-р пед. наук, проф., Шопша О. Л., канд. психол. наук, доц.

Рекомендовано до друку Вченою радою Міжрегіональної Академії управління персоналом (протокол № 13 від 28 грудня 2016 р.)

Міжрегіональна Академія управління персоналом.

М58 Наукові праці МАУП / редкол.: М. Н. Курко (голов. ред.) [та ін.]. — К. : МАУП, 2001. — Вип. 51 (4–2016). — К. : ДП “Вид. дім “Персонал”, 2016. — 192 с.: іл. — Бібліогр. в кінці ст.

У збірнику наукових праць публікуються статті науковців, які займаються проблемами розвитку політології, права і економіки.

Для науковців, викладачів, студентів, а також усіх, кого цікавить розвиток науки в Україні.

Збірник “Наукові праці МАУП” за наказом Міністерства освіти і науки України від 09.03.16 № 241 визнано як фахове видання з політичних наук (дата включення 26.05.10), юридичних наук (дата включення 31.05.11), економічних наук (дата включення 21.11.13).

ББК 65.9(4УКР)29-2я43+67.9(4УКР)я43

ЗМІСТ

ПОЛІТИЧНІ НАУКИ	5	Посох О. С. Інформатизація торговельної діяльності та її вплив на роботу супермаркетів	74
Бондар Ю. В. “Хто керує минулим, той керує майбутнім...”	5	Осовський К. В. Правове регулювання державного санітарно-епідеміологічного нагляду та його роль у сфері охорони здоров'я	78
Дікарев О. І. Історико-психологічний наратив у політогемності елітарної свідомості	15	ЕКОНОМІЧНІ НАУКИ	84
Колісниченко Р. М. Структурні особливості глобалістичної свідомості	25	Бойченко Е. Б., Васильчук Н. О. Діагностика кадрового забезпечення підприємств житлово-комунального господарства	84
Колтаков В. М. Проблема політики і стратегії освіти	32	Романова Л. В. Роль маркетингу в мотивації економічної діяльності підприємств машинобудування	91
Martyshyn D. S. Social issues of christian life in social thought of the Ukrainian Orthodox Church: problem statement	37	Сафонова В. Є. Управління інноваційним розвитком промислових підприємств	97
Benson S. R. Globalized islamic holy terrorism: factors & motivations	44	Бовш Л. А. Імперативи розвитку медичного туризму в Україні	108
Азіма Фаді Роль держави у розвитку творчості молодого покоління	50	Заяць Г. С. Людський потенціал соціальної сфери села: динаміка змін	118
ЮРИДИЧНІ НАУКИ	55	Комарніцький І. О. Застосування засобів нейромаркетингу в діяльності готельних підприємств	122
Білоус А. О., Пастернак А. О. Специфіка порушення прав людини в умовах військових конфліктів: постановчо-концептуальний характер і особливості	55	Мушкин И. М. Интегрирование системы управления безопасностью предприятия в корпоративную систему	127
Хатнюк Н. С. Податковий обов'язок платника податків та держава: правовий взаємозв'язок	59	Скиба Г. І., Беженар І. М. Аспекти економічної безпеки аграрного підприємництва	132
Кожем'яка І. В. Передумови формування та генезис адміністративно-правового забезпечення екологічної безпеки в Чорнобильській зоні відчуження	66	Хижняк В. О. Дотримання прав споживачів та підвищення соціальної відповідальності бізнесу	139

Падун Н. П.

Парадигмальний розвиток мотиваційних
факторів трудової діяльності
та сучасних теорій управління персоналом 143

Савченко Є. О.

Державне регулювання
інноваційної діяльності 146

Таневски Д. Д.

Перспективи и тенденции развития
международного туризма 151

ПЕДАГОГІЧНІ ТА ПСИХОЛОГІЧНІ

НАУКИ 156

Vakhov I. S.

Theoretical foundations of the university
policultural education 156

Григор'єва М. І.

Процес довузівської освіти як важливий
етап системи підготовки майбутніх
менеджерів 161

Кметик С. В., Білоус А. О.

Методологічні
та технолого-організаційні засади

практичного використання
інтерактивних освітніх технологій
у системі вищої освіти 168

АКАДЕМІЧНЕ ЕСЕ..... 174

Ігнатченко А. А.

Академічне есе як жанр наукової
публіцистики 174

Бідзюра І. П.,

Бідзюра О. І.
Державно-церковні відносини,
свобода совісті і віросповідальна політика
в сучасній Україні 177

Нельга Т. О.

Культура вільного часу та можливість
задоволення культурно-дозвілєвих
потреб у сучасній Україні 179

Гончаренко Є. Ю.

Лексико-стилістичний аспект
формування вербального концепту
“резюме” німецькою мовою 182

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРІВ..... 187

ЛЮДСЬКИЙ ПОТЕНЦІАЛ СОЦІАЛЬНОЇ СФЕРИ СЕЛА: ДИНАМІКА ЗМІН

Наукові праці МАУП, 2016, вип. 51(4), с. 118–121

Проблема збереження і розвитку людського потенціалу соціальної сфери села належить до найактуальніших серед сучасних соціально-економічних проблем розвитку сільських територій країни. Дослідження цієї наукової проблематики дає змогу здійснити пошук економічно виправданих і соціально прийнятних шляхів її вирішення, орієнтованих на зміцнення і розвиток людського капіталу українського села в умовах ускладнення суспільно-політичної та соціально-економічної ситуації.

Людський потенціал соціальної сфери України, умови його відтворення та реалізації знаходяться на етапі тривалих соціально-економічних трансформацій, що нерідко обертаються для нього невиправданими втратами, звуженням можливостей для розширеного відтворення, гідної праці та одержання прийняттого рівня трудового доходу. Здійснювана в державі політика у цій сфері не сприяє вирішенню актуальних завдань, оскільки розвиток соціальної сфери та її трудового потенціалу не належить до головних пріоритетів соціально-економічного розвитку. Водночас нерівномірність розвитку соціальної сфери за регіонами країни формує різні стартові умови для розвитку людського потенціалу та значне відставання сільських територій за умовами, сприятливими для його збереження і розвитку.

Новітні проблеми розвитку людського потенціалу сільських поселень України, трансформаційних змін у цій сфері ґрунтовно досліджували відомі українські вчені С. Бандур, Л. Згалат-Лозинська, Г. Купалова, В. Куценко, Е. Лібанова, Л. Лісогор, О. Макарова, В. Новіков, В. Онікієнко, Н. Ушенко, К. Якуба та багато інших. У центрі уваги науковців знаходяться проблеми ефективності та продуктивності людського потенціалу, можливос-

тей його збереження і розвитку, підвищення конкурентності на ринку праці чи в окремих його сегментах. У сучасних дослідженнях акцентовано увагу на необхідності модернізації соціальної сфери для того, щоб створити найкращі умови для розвитку людського потенціалу соціальної сфери. Проте проблеми змін у тих передумовах і чинниках, що спричиняють зрушення у режимі формування і використання цього потенціалу, залишаються найменш дослідженими.

Дослідимо сучасні зміни у процесі функціонування людського потенціалу соціальної сфери сільської місцевості України в умовах її модернізації з погляду потреб та інтересів населення.

Сучасне реформування соціальної України відбувається в надзвичайно складних суспільно-політичних та соціально-економічних умовах, коли бюджетні обмеження та боргові зобов'язання країни істотно ускладнюють здійснення успішних трансформаційних змін, а зниження рівня забезпеченості закладами охорони здоров'я, освіти, культури і спорту в умовах постаріння населення перетворюється на проблему територіальної доступності соціальних закладів для широких верств населення, насамперед тих, що проживають у сільській місцевості.

Доводиться визнати, що сільська місцевість України втрачає власний людський потенціал, що загрожує подальшому зниженню якісних характеристик відтворення населення країни та її регіонів. Найбільш небезпечною тенденцією є втрата трудового потенціалу села, зайнятого у такій соціально важливій сфері, як охорона здоров'я. Необхідно зазначити, що протягом 2000–2015 рр. загальна чисельність лікарів в Україні скоротилась з 226 тис. до 186 тис. осіб, або на 18 %, середнього медичного персоналу відповідно — з 541 тис. до 372 тис. осіб, або на 32 % [1, 6]. Внаслідок цих змін співвідношення між лікарями та середнім медичним персоналом змінилося в Україні з 0,42 у 2000 р. до 0,5 у 2015 р. Найбільших втрат зазнає сфера науки і освіти — за даними Державної служби статистики України за аналогічний період чисельність науковців, зайнятих безпосередньо виконанням науково-дослідних робіт, скоротилась з 120,7 тис. до 63,8 тис. осіб, тобто майже вдвічі [2]. Таке істотне скорочення досягнуто з-поміж інших причин і значним зменшенням трудового потенціалу сільських територій, вагома частка якого опинилась на межі соціально-економічної деградації. Низький рівень оплати праці, несприятливі умови і високе нервово-емоційне навантаження спонукають працівників до пошуку інших джерел заробітку. І хоча наразі державні органи управління вживають необхідних заходів, щоб зацікавити молодих фахівців до зайнятості саме на селі, однак цього недостатньо для їх самореалізації та підвищення продуктивності трудової діяльності.

Збереження в Україні ознак епідемічного туберкульозу, високого рівня смертності з різних причин висуває нові завдання щодо модернізації та розвитку умов функціонування закладів соціальної сфери, насамперед у сільській місцевості. На жаль, в Україні з'являється кожного року до 40 тис. нових хворих туберкульозом, погіршується психічне здоров'я населення через трагічні події на Донбасі і в Криму. Активізація державної підтримки таких профільних лікарень та їх укомплектування висококваліфікованими фахівцями, розвиток матеріально-технічної

бази відповідних структур у наявних лікарнях, посилення профілактичного напрямку охорони здоров'я сприятиме не лише зниженню захворюваності населення, а й зростанню престижності цієї сфери економічної діяльності.

В Україні протягом останніх років інтенсивно скорочується мережа дільничних лікарень на селі, зокрема, за 2000–2014 рр. вона зменшилась на 75,6 %, а фельдшерсько-акушерських пунктів — майже на третину; скорочення станцій швидкої медичної допомоги становило 40 % [3]. Загальноновизнано, що тенденція до укрупнення діючих лікарняних закладів негативно позначається на якості соціальних послуг у сфері охорони здоров'я, зростанні навантаження на медичний персонал, а нерідко і перевищенні встановлених норм обслуговування, тобто чисельності пацієнтів, закріплених за лікарем. Це вимагає підвищення ефективності функціонування діючих закладів охорони здоров'я на основі сучасного менеджменту. Наразі основним завданням модернізації соціальної сфери України, зокрема медицини, є упередження зростання і поступове зменшення рівня захворюваності населення на серцево-судинні, онкологічні, інфекційні хвороби. Враховуючи нагальні потреби сільського населення в якісних медичних послугах та завдання збереження його трудового потенціалу, залученого до цієї сфери економічної діяльності, необхідно змінити організаційно-економічний механізм залучення молоді до зайнятості у соціальній сфері на нових мотиваційних засадах.

Ефективним можна вважати напрям, який дасть змогу прискорити вирішення житлових проблем молодих сімей, у яких є бажання проживати на селі і працювати в закладах медицини чи освіти. Необхідно зазначити, що наразі актуалізується перехід до громадсько-державного управління соціальною сферою, в якому здійснюється соціальний аудит за результатами професійної діяльності. Для об'єктивного визначення реальних потреб сільських населених пунктів у фахівцях соціальної сфери, насамперед медицини, важливо здійснити своєрідну інвентаризацію

організаційної та матеріально-технічної бази сільських лікарень на основі паспортизації українських сіл з визначенням їх реального соціального та економічного потенціалу [4; 5].

Доводиться визнати, що наразі здійснення сучасної реформи соціальної сфери в сільських населених пунктах України не враховує повною мірою процес інтенсивного постаріння населення. Посилення тенденцій до зменшення кількості об'єктів соціальної сфери в сільській місцевості відбувається на тлі несприятливих соціально-демографічних процесів щодо загального скорочення чисельності сільського населення та зростання його міграційної активності в напрямі малих, середніх і великих міст. Необхідно зазначити, що відбуваються значні зміни у віковій структурі сільського населення, зокрема, підвищилась чисельність пенсіонерів на тлі скорочення чисельності дітей. У зв'язку з такою ситуацією для збереження людського потенціалу села важливого значення набуває модернізація економічної основи сільських поселень, розвиток різноманітних форм зайнятості та господарювання, вдосконалення міжбюджетних відносин.

Викликає занепокоєння той факт, що так зване реформування соціальної сфери села спричиняє втрату раніше сформованого професійно-кваліфікаційного потенціалу села. Більшість сільської молоді орієнтована на одержання більш доступної середньої освіти, втрачаючи тим самим можливість подальшого професійного зростання. У сучасних складних соціально-економічних умовах сільський ринок праці не сприяє збереженню і розвитку трудового потенціалу соціальної сфери села. Останніми роками спостерігається значне зростання сільського безробіття, молодь не повертається працювати в село, показники навантаження на одне вакантне робоче місце в сільській економіці перевищують позначку в 50 осіб, що не може не вплинути на міграційні настанови сільської молоді, її бажання покинути сільську місцевість як не привабливу для постійного проживання і працевлаштування. Достатньо зазначити, що майже половина сільських мешканців працює за межами власного населеного пункту через відсутність

робочих місць за наймом, у тому числі у соціальній сфері, де вимагається достатньо високий професійно-кваліфікаційний рівень працівників і тривала фахова підготовка.

Сільська економіка починає займати провідні позиції за чисельністю людей, зайнятих у сфері неформальної зайнятості, що нерідко спричиняє зниження чи втрату професійно-кваліфікаційного рівня окремих груп працівників. Домінуючою категорією неформально зайнятих є самозайняті, однак неформальна зайнятість поступово починає зростати і серед сільських працівників, що працюють за наймом. І хоча соціальна сфера характеризується мінімальними показниками неформальної зайнятості, проте загальне її поширення не сприяє зміцненню трудового потенціалу села.

Отже, людський потенціал українського села являє собою його найцінніший ресурс, що відіграє важливу роль у соціально-економічному розвитку села, його інтеграції в єдиний економічний простір країни, створюючи нові можливості для розвитку української держави. У зв'язку із руйнівними процесами у сільській місцевості державні органи управління повинні посилити увагу до проблеми збереження і розвитку сільського трудового потенціалу, розробивши і реалізувавши відповідну державну програму, спрямовану на вирішення цієї надзвичайно важливої проблеми загальнодержавного значення. Не менш важливого значення набуває політика сприяння вирішенню кадрових проблем на місцевому рівні, оскільки через децентралізацію управління значно розширено можливості місцевого розвитку, в тому числі і в сфері зайнятості за наймом та розвитку сільського підприємництва.

Джерела

1. Заклади охорони здоров'я та захворюваність населення України у 2015 р.: стат. бюл. — Київ: Держ. служба статистики, 2016. — 256 с.
2. Інформаційно-аналітичні матеріали Державної служби статистики України [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>

3. Заклади охорони здоров'я та захворюваність населення у 2012 р.: стат. бюл. / [відп. за випуск І. В. Калачова]. — Київ: Держ. служба статистики України, 2013. — 88 с.

4. Zgalat-Lozynska L. O. Career guidance improvement based on forecasted trends at labour and education markets / L. O. Zgalat-Lozynska // Actual Problems of Economics. — 2015. — № 171 (9). — P. 313–323.

5. Заяць Т. А. Сільська інфраструктура охорони здоров'я: проблеми збереження і розвитку / Т. А. Заяць, Г. О. Краєвська // Економіка і регіон. — 2014. — № 3. — С. 57–61.

6. Економічна активність населення України у 2013 р.: стат. зб. / [відп. за випуск І. В. Сенник]. — Київ: Держ. служба статистики України, 2014. — 197 с.

Динамічні зміни у розвитку трудового потенціалу українського села характеризуються здебільшого як регресивні: скорочується загальна чисельність сільського населення та його працездатна частина, звужується сфера зайнятості сільського населення, яке здебільшого надає перевагу неформальній зайнятості в особистому господарстві. Істотним є вплив сільської молоді до міст. Втрачаючи людський потенціал, українські села переходять у категорію зникаючих. Така ситуація вимагає посилення державного регулювання сфери зайнятості сільського населення, її модернізації та створення необхідних передумов для збереження людського потенціалу села.

Dynamic changes in the development of employment potential of the Ukrainian village mainly characterized as regressive: shrinking the total rural population and its buildable part, narrowed the scope of employment of the rural population, who mostly prefers informal employment in the private sector. Outflow of rural youth to the cities is significant. Losing human potential, Ukrainian village become the endangered. This situation requires increased of state regulation of rural employment, its modernization and creation of necessary conditions for the preservation of human potential villages.

Динамические изменения в развитии трудового потенциала украинского села характеризуются в основном как регрессивные: сокращается общая численность сельского населения и его трудоспособная часть, сужается сфера занятости сельского населения, которое предпочитает неформальную занятость в личном хозяйстве. Существенным является отток сельской молодежи в города. Сокращая человеческий потенциал, украинские села переходят в категорию исчезающих. Такая ситуация требует усиления государственного регулирования сферы занятости сельского населения, ее модернизации и создания необходимых предпосылок для сохранения человеческого потенциала села.

Надійшла 15 вересня 2016 р.